

נושא ונשוא במשפט פשוט – סיכום ביניים

1. במשפט פשוט יש נושא אחד ו**נשא אחד**.
2. הנושא והנשוא הם עמודי המשפט, בלעדיהם אין משפט. הנושא הוא הנתון (מה שעליו מדבר המשפט), ואילו הנשוא הוא החידוש (מה שמחדשים על הנושא).
3. נושא המשפט הוא שם עצם (לרוב מיודע) או שם עצם פרטי. כינויי גוף וכינויי רמז מחליפים נושא מפורש; לפעמים עשוי שם פועל לבוא בתפקיד נושא המשפט. כינוי מחליף לנושא: 'הדבר'. ראו דוגמאות – כאן.
4. חמישה סוגי נושאים. נושא המשפט יכול להיות אחד מאלה:
 - א. נושא פועלי (פועל בודד)
 - ב. נושא מורחב – פועל עם מילים נוספות המהווים ביחד יחידת משמעות אחת. לנושא המורחב שלושה מופעים: פועל ופועל (למשל, חזר ואמר); פועל ושם פועל (למשל, התחיל לנגן); או נִב (צירוף פועלי בעל משמעות מטפורית, למשל, עלה באש). עוד על הנושא המורחב – ראו כאן.
 - ג. נושא קיומי – מביע קיום (יש / היה / יהיה) או אי־קיום (אין / לא היה / לא יהיה).
 - ד. נושא מודלי – מציין את צמדת הכותב ואת תחולתו. הוא מביע רצון, האצה, כוונה, תקווה, חובה, אסאפה, צורך, יכולת, אזהרה, איסור, אפשרות או ענין. דוגמאות לנושא מודלי: מומלץ, אפשר, כדאי, לא כדאי, מותר, אסור, יש (במשמעות של צריך או חובה), אין (במשמעות של אסור), ראוי, רצוי, חובה, ניתן ועוד.
 - ה. נושא שמני. נשא שמני הוא נשא שמני עשוי להיות:

- (1) שם עצם, למשל: החיים במה.
 (2) שם תואר, למשל: החיים יפים.
 (3) צירוף יחס, למשל: התלמידים בכיתה.
 (4) צירוף עם למ"ד הקניין (כשאין יישי' במשפט),
 למשל: לספורטאים הישגים רבים.
 (5) שם מספר, למשל: אנחנו שמונה.
 (6) תואר הפועל, למשל: אני באן.
 (7) כינוי רמז (בעיקר במשפטי משוואה), למשל:
 חבריי הם אלה. (= אלה הם חבריי.)

👉 במשפט שמני ניתן על פי רוב לשבץ אוגד – [ראו כאן](#). להרחבה על משפטים שמניים – [ראו כאן](#).

חוקים פורמליים (חוקי התחביר במישור הדקדוקי)

- א. נושא המשפט אינו יכול להיות צירוף יחס.
- ב. בין הנושא לנשוא הפועל מתקיים התאם מיך־מספר.
- ג. בין הנושא לאוגד מתקיים התאם מיך־מספר.
- ד. בצירוף סמיכות מתקיים איהתאם מיך־מספר־יידוע.
- ה. בצירוף של שם עצם ותוארו מתקיים התאם מיך־מספר־יידוע.
- ו. בין הנושא לנשוא־שם־תואר מתקיים איהתאם יידוע; הנושא מיודע, ואילו הנשוא־שם־תואר אינו מיודע.
- ז. שלילה באמצעות אוגד 'אין' (המילה 'אין' ונטיותיה השונות) מתקיימת רק בשני מקרים:
- 1) במשפט שמני, למשל: אבא אינו בבית.
- 2) במשפט פועלי – אך ורק כאשר הפועל הוא צורת בינוני. אם הפועל במשפט הוא בזמן עבר או עתיד, השלילה היא באמצעות המילה 'לא'. לדוגמה: אבא אינו עובד היום. (אבל: הוא לא עבד אתמול. / הוא לא יעבוד מחר).
- ח. (חוק סגנוני במשלב גבוה): כאשר מקדימים תיאור לפני נשוא פועלי שהוא פועל בזמן עבר או פועל בזמן עתיד, יבוא הפועל מייד אחרי התיאור לפני הנושא של המשפט (לא רלוונטי כאשר הפועל בהווה). לדוגמה:

ת'אור אפני הכול פול פול

לפני שלוש שנים נסעה רותי לבקר את חברתה באיטליה. (ולא: "לפני שלוש שנים רותי נסעה...").